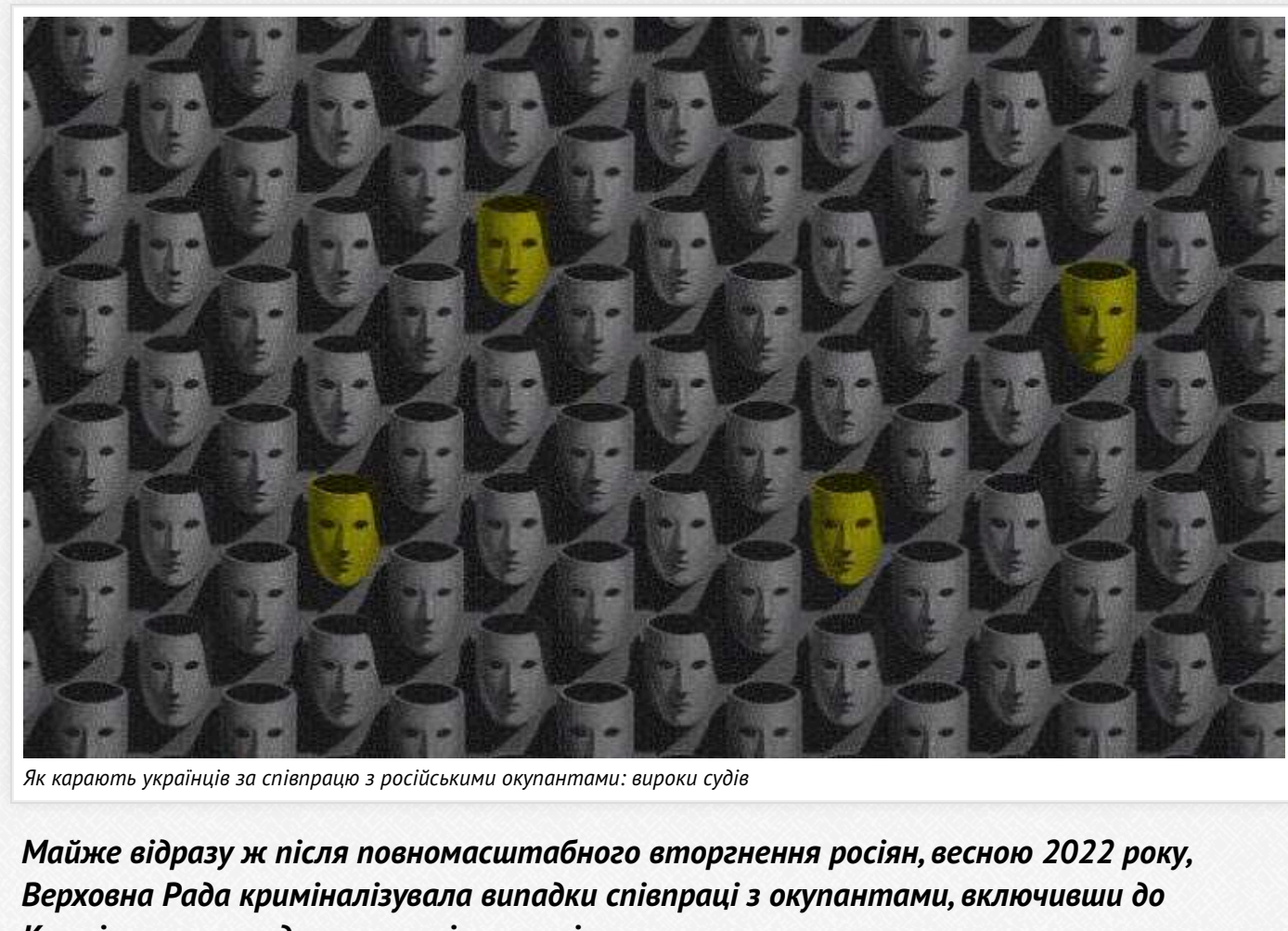

Як карують українців за співпрацю з російськими окупантами: вироки судів

Як карують українців за співпрацю з російськими окупантами: вироки судів

Майже відразу ж після повномасштабного вторгнення росіян, весною 2022 року, Верховна Рада криміналізувала впадки співпраці з окупантами, включивши до Кримінального кодексу окремі статті про колабораціонізм, посябництво, виправдання агресії, поширення чутокливої безпекової інформації тощо. Нові статті, разом з уже існуючими на кшталт «Державна зрада», були покликані карати імовірних зрадників і задовольнити запит суспільства на встановлення справедливості.

Проте аналіз судової практики за минулі два роки свідчить про інше. Сотні справ, виявлених журналістами у реєстрі судових рішень, мають однаковий склад злочини, але дуже різні покарання – від надзвичайно м'яких до неадекватно суворих. Журналісти видання [NGL.media](#) проаналізували більше трьох з половиною тисяч вироків і дійшли висновку, що частина рішень українських судів не лише порушують гуманітарне право, а й передбачають неспівмірні покарання за порушення.

Як журналісти шукали колабораціоністів

NGL.media дослідили усі вироки українських судів (з початку січня 2022 року до 15 квітня 2024 року включно), за дев'ятьма статтями ККУ, які передбачають відповідальність за співпрацю з окупантами та загрозу національній безпеці. Загалом проаналізовано 3504 вироки за такими статтями:

- ст. 109 ККУ «Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади»;
- ст. 110 ККУ «Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України»;
- ст. 110-2 ККУ «Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України»;
- ст. 111 ККУ «Державна зрада»;
- ст. 111-1 ККУ «Колабораційна діяльність»;
- ст. 111-2 ККУ «Посібництво державі-агресору»;
- ст. 114-2 ККУ «Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення ЗСУ чи інших військових формувань»;
- ст. 260 ККУ «Створення не передбачених законом воєнних або збройних формувань»;
- ст. 436-2 ККУ «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії РФ проти України, глорифікація її учасників».

...

Одним з перших засуджених за колабораціонізм у 2022 році став Олександр Базима, який працював кохачером лікарняної котельні у містечку Буринь на Сумщині. Впродовж трьох більших місяців, поки тривала окупація містечка, Олександр проводував щодня приїжджати в котельню, а щоб уникнути тривалих перевірок на блок-постах, він домовився з росіянами, що привозитиме їм воду та цигарки. Одного разу він також на прохання російського загарбника купив йому сім-карту до телефону.

«Вказані дії [...] кваліфіковано за ч. 4 ст. 111-1 КК України, оскільки він вчинив колабораційну діяльність, що виразилася у передачі матеріальних ресурсів збройним чи воєнним органам держави-агресора», – йдеться у тексті вироків суду, який штрафував кохачера на 9860 грн і заборонив на 10 років працювати в державних органах влади та органах місцевого самоврядування.

Олександр Базима відмовився коментувати NGL.media цей вирок. Водночас його колеги кажуть, що завдяки роботі чоловіка лікарня могла працювати в умовах окупації і не бачити шкоди від того, що він передавав сигарети окупантам.

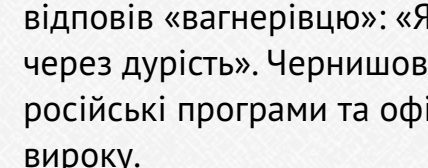
На думку адвокати Анастасії Сербіної, в результаті нечітко сформульованих норм ККУ під кримінальну відповідальність можуть потрапити фактично усі, хто проживав у місті під час окупації.

«Нові статті ККУ суперечать міжнародному гуманітарному праву, зокрема Женевській конвенції про захист цивільного населення під час війни, де зазначено: життя цивільного населення повинно зазнати мінімальних змін з приходом окупанта. Ці конвенції встановлюють категорії захищених осіб та робіт, зокрема адміністративні посади, які забезпечують роботу лікарень», – пояснює Анастасія Сербіна у розмові з NGL.media.

Адвокатка також наголошує, що кримінальний кодекс не може суперечити нормам міжнародного законодавства, міжнародні договори мають вищу силу – це зазначено у кримінальному кодексті. Але на практиці довести це попити складно.

Один злочин – різні вироки

У березні 2023 року оперативники СБУ затримали біля білоруського кордону Юрія Чернишова, 81-річного полковника у відставці і мешканця Житомира. Він більше року передавав «вагнерівцям» інформацію про розташування і пересування ЗСУ.

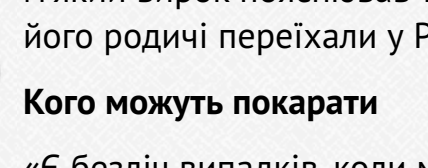

Юрій Чернишов у залі суду (фото СБУ)

«Відслідковував місця дислокації, вид, кількість і переміщення підрозділів військовослужбовців та військової техніки ЗС України, фотографував зображення з місць розташування стратегічно важливих військових об'єктів [...] за допомогою мобільної телефонії «Telegram» упродовж 22.09.2022 по 21.02.2023 виходив на зв'язок із представником ПВК «Вагнер» та передавав останньому збройні дані відомості» – сказано у вирокі, яким Юрія Чернишова засудили за державну зраду до 15 років позбавлення волі з конфіскацією (ч. 2 ст. 111 ККУ).

Росіяни завербували Чернишова ще у липні 2022 року через заборону в Україні російську соцмережу «ВКонтакте». Це виявилось нескладно.

На перше ж запитання «Як ви ставитесь до того, що зараз відбувається в Україні», він відповів «вагнерівцю»: «Як до розплати за всі погіршності влади, яку ми обрали через дурість». Чернишов також заперив свого вербувальника, що дивиться лише російські програми та офіційні сайти «Пригожина, Суровікіна, Путіна», – зазначено у вирокі.

Засуджений Костянтин Ванін (скріншот з відео)

Тим самим, що й Чернишов, займався і 35-річний Костянтин Ванін, вчитель фізики зі Слов'янська. Але його засудили лише на вісім років і за іншою статтю – ст. 114-2 ККУ (поширення інформації про переміщення ЗСУ).

При цьому, на відміну від Чернишова, інформація, яку передавав Ванін, мала конкретні і жакливі наслідки – росіяни завдали кілька ракетних ударів (раз, два, три) по школах, де, на думку Ваніна, перебували підрозділи ЗСУ.

Уже після вироку в інтерв'ю він заперечував свою причетність до цих ударів, а також м'який вирок пояснював тим, що «пішов на угоду зі слідством». За словами Ваніна, всі його родинні переїхали у Росію, і він сам поїде туди – щойно звільниться з в'язниці.

Кого можуть покарати

«Є безліч випадків, коли ми бачимо, що одні у тій саму ситуацію по різному трактують різні органи досудового розслідування. Це означає, що у нас відсутній принцип юридичної визначеності, тобто текст закону виписаний незрозуміло», – коментує адвокатка Анастасія Сербіна.

Це призводить до сумнівів у тому, яку саме діяльність слід вважати колабораціонізмом. Наприклад, Міністерство охорони здоров'я ще у вересні 2022 року пояснило, що роботу лікарів у будь-якому випадку не можна розглядати як колабораціонізм.

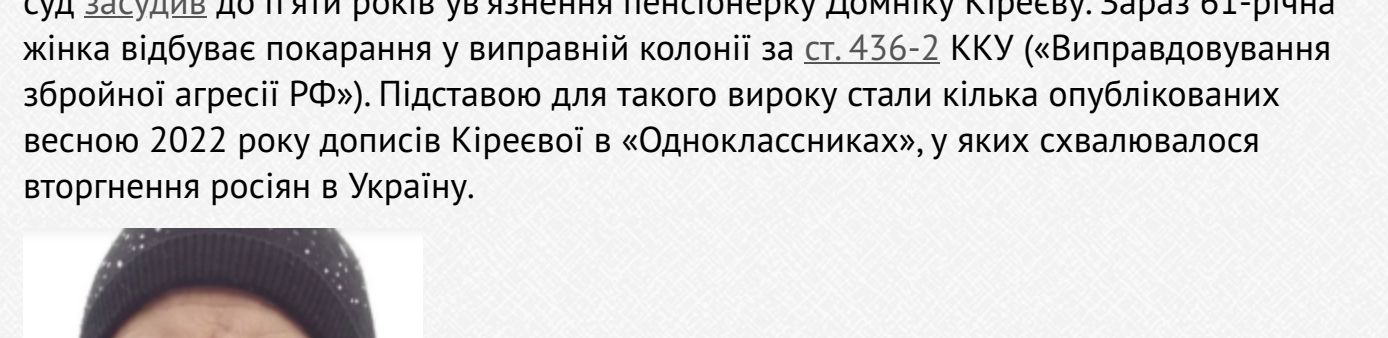
Хто такі колабораціоністи з точки зору закону

Колабораціоніст – це особа, яка усвідомлено співпрацює із окупаційною цивільною чи військовою владою на шкоду власній країні. Важливо, що співпраця може відбуватися не тільки на окупованих територіях. До прикладу, у листопаді 2023 року за колабораціонізм був засуджений священик на Буковині, який під час обряду поховання військовослужбовця ЗСУ сказав, що «Донбас і Крим не наші землі, там російськомовні люди і немаєватер українців». І додав «Америка буде воювати з Росією на території України, що зараз і робиться».

«Реально, ви не знайдете справи, коли медики притягують до відповідальності за колабораційну діяльність. Вияток становлять головні лікарі, які виконують адміністративні функції, але в МОЗ про це тек попередили. Виходить стаття [ККУ] сформульована погано, але політика інституції що проблему вирішила», – пояснює адвокатка.

Натомість з освітянами складніше – у статті про колабораційну діяльність окремо передбачено покарання за пропаганду у закладах освіти, а також за «дії громадян України, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора». Тобто покарати можуть не лише директора школи, але й теоретично навіть вчителя фізики чи хімії, адже усі школи на окупованій території росіяни перевели на власні стандарти освіти.

Формально за це передбачені суворі покарання – до трьох років позбавлення волі і заборона займати певні посади від 10 до 15 років. Тим же, хто обіймає керівні посади у закладах освіти (незалежно від форми власності), загрожує до 10 років за ратами.

Проте на практиці виходить не так страшно. Наприклад, у серпні 2023 року один з лівівських судів визнав винною у колабораціонізмі завучку гірняцької школи Вікторію Сухих, але реальне ув'язнення замінив на два роки випробувального терміну.

«Добровільно погодилась на співпрацю з окупаційною владою РФ та прийняла пропозицію обійняти посаду заступника директора з навчально-виховної роботи, викладаючи при цьому російську мову та літературу та будучи класним керівником 8 класу», – йдеться у тексті вироку, де наведені конкретні приклади колабораціонізму, зокрема публікації про день «возз'єднання Росії з Кримом» чи умови у конкурсі оповідань «За Родину», або затвердження зарплат вчителям у російських рублях.

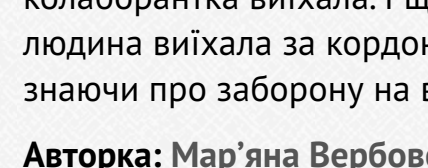
Натомість вчителька української мови з селища Нікольське на Донецщині, яка теж погодилась стати заступницею директора з навчально-виховної роботи у місцевій школі, отримала рік виправних робіт.

З проаналізованих NGL.media вироків випливає, що суворіші покарання отримують ті освітяни, яким ухвалюють вирок за процедурою *in absentia* (тобто заочно, за відсутності обвинувачуваного). Як, до прикладу, в історії вчительки Новооїдарської ліцею, яка агітувала дітей і батьків навчатись за російськими програмами і була засуджена до 2,5 років ув'язнення. Проте для виконання вироку її ще треба затримати, наразі вона лише оголошена у розшук.

Загалом кожен п'ятий вирок у справах, що стосуються основ національної безпеки, ухвалюється без участі обвинувачених.

Сісти за лайки

Показовий випадок стався у Прилуках, де у вересні 2023 року місцевий суд засудив до п'яти років ув'язнення пенсіонерку Домніку Кіреєву. Зараз 61-річна жінка відбуває покарання у виправній колонії за ст. 436-2 ККУ («Виправдовування збройної агресії РФ»). Підставою для такого вирокі стали кілька опублікованих весною 2022 року дописів Кіреєвої в «Однокласниках», у яких схвалялося вторгнення росіян в Україну.

Домніка Кіреєва (фото з Instagram)

У суді вона визнала свою провини і розкалася, стверджуючи, що раніше перебувала під впливом російських політичних телешоу, але тепер підтримує Україну.

«Враховуючи звік і стан здоров'я жінки, а також те, що її дії не мали серйозних наслідків, мене звинувачували вироком. Ми подавали на апеляцію, але суд залишив вирок без змін. Як людина і захисник я не розумію, чому так», – розповіла NGL.media Олександр Басенко, адвокат Кіреєвої.

У той же час уже під час розгляду апеляції він був змушений вивести засуджену в коридор, бо на пряме запитання судді «Що вам не подобається в Україні?», Домніка Кіреєва відповіла відповідати дуже золоту. «Пані почала скажиритися на пенсії, ставлення до людей похилого віку. Це, звісно, не допомогло їй у цій ситуації», – пригадує адвокат.

Натомість Валентина Ворошилов з Кам'янського, який теж весною 2022 року опублікував у «Однокласниках» кілька антиукраїнських постів, залишився практично непокараним. Місцевий суд визнав його винним у колабораційній діяльності, але покарав лише заборону «експлуатуватись у будь-якій спосіб залюбованими на території України російськими ресурсами та соціальними мережами протягом 10 років». Яким чином буде відстежуватися виконання цього покарання – у вирокі суду не зазначено.

Тиск на судів та адвокатів

Справи про колабораціонізм може розслідувати і СБУ, і Нацполіція, і ДБР. Залежно від навантаження на слідчих чи інших особливостей вони можуть передавати ці справи між відомствами. З'являю суди визнали його винним у колабораційній діяльності, але покарав лише заборону «експлуатуватись у будь-якій спосіб залюбованими на території України російськими ресурсами та соціальними мережами протягом 10 років». Яким чином буде відстежуватися виконання цього покарання – у вирокі суду не зазначено.

Христиня Вразчук працює адвокаткою і захищає в суді російських військових, а також колабораціоністів. Вона одна з близько 200 адвокатів, якими держава забезпечує обвинувачених у злочинах проти основ національної безпеки через систему безплатної правничої допомоги.

«Я знаю колег, які відмовляються братися за такі справи. На них впливає соціальний тиск, адже замисник ототожнюється з обвинуваченим. Люди хочуть крові, вони втомлені і ображені. Але насправді закон є закон, ми як лікарі, які правова держава зобов'язана надавати правову допомогу усім, це гарантує наша Конституція», – пояснює NGL.media Христиня Вразчук.

Про суспільний тиск як проблему суддів та адвокатів каже і Анастасія Сербіна. «У нас є така стигма, що всі, хто залишився в окупації, вони «жиди руського типу», вони самі винні і так далі». Це перекладання відповідальності з окупанта на цивільне населення. Окрім цього, є політичний тиск. У була суддя, який рудяче не задовільнила клопотання про арешт колаборантки і відпустила її. Потім ця колаборантка виїхала. І що сталося? Звинуватили суддю, ніби це вона сприяла, щоб людина виїхала за кордон. Але винна не суддя, а державна прикордонна служба, яка, знаючи про заборону на виїзд, її пропустила», – пояснює Сербіна.

Авторка: Мар'яна Вербовська, інфографіка і аналіз даних Назар Тузав, обкладинка Ростислав Абрамчук

Джерело: NGL.media

Теги: Ваня Констанція, Чернишов Юрій, Базима Олександр, Напад Росії на Україну, Навчання Росії на Україні, Воєна, Відео, Конфлікти, Державна зрада, Агресор, Продавцтво, Преступник, Злочин, Колаборація

Максим Левченко
ВИПУСКНИЙ РЕДАКТОР

16 травня 2024 р., 14:38 | Перегляди: 2155 | Коментарі: 0

Роздрукувати | Надіслати товаришу

Коментарі: comments powered by Disqus

Важливі новини

18.05.2024

Мільярди на крові під маскою меценатства: як власник «Трува» Володимир Литвин легалізує дубайські ка...

11.05.2024

Розшукуваний бізнесмен Борис Ушерович через кіпрсько-єврейський гандлеронт... #РЖД #Кіпр #Кіпр

ЧЕРНІВЦІ ЯК ОБИЙТИ БЛОКУВАННЯ І ЧИТАТИ НАШ САЙТ

Останні новини

По дати | По релевантності | По хронології

00:41 Дорожжє за людей: Microsoft, Nvidia та Uber згоріли вихоростаном ШІ через космічні витрати [С]

00:37 Українська співакка Олена Топіла потрапила в ДТП дорогою на республіку в Києві [С]

00:35 Чверть території України під загрозою: повне розмінування країн триватиме щонайменше 10 років

00:33 Кабінет України готує постанову про зміну правил бронювання працівників на підприємствах

00:30 План Путіна на літо 2026: БілД назвав головні цілі Росії та тактику відвоювання ЗСУ

Підписуйтесь на наш канал в Telegram. Оперативно про головне

00:27 Чергові звинувачення у «русифікації»: МЗС РФ накує позов проти Латвії, Литви та Естонії

00:24 Технозаська в Києві: Режим Лукашенка несе повну відповідальність за атаку Росії на Україну

00:18 Майно на 72 мільйони та «спійня» АНКУ: як Павло Кириленко посидіть епітні статки та захист монополії

00:13 Рекордні ціни та неземні монетаристи: «Укрентромост» забере понад пів мільярда на вахцини проти сказу [С]

00:10 «Він повернеться до звичного життя, а я – на фронт»: конфлікт із військовими у Києві збури соцмережі [С]

00:06 У Києві підлітки вчинили небезпечні розпаги на території дообудови біля Інституту нейрохірургії [С]

00:02 Американські та саудівські компанії планують спільне виробництво дронів-камікадзе за аналогією з «шахеддами» [С]

25 травня 2024 г.

23:57 Фінальне розлучення та епітні ЖРБ: як родина мера Ужгорода Андрія Жак масово забудує місто під час війни [С]

23:52 У Росії зросла кількість повідомлень про вичення «нобілізаційних розпоряджень» під час візита до військоматів [С]

23:46 Росія завдала комбінованого удару по Одесі: є руйнування, четверо постраждалих та один загинув

23:40 Президент Ірану доручив відновити доступ до інтернету після майже 90 днів блокування

23:34 «Абсолютно нова карта»: у МЗС України висловили чергові погрози Кремля атакувати Київ [С]

23:29 В Одесі стався конфлікт через футболку з радянським символом [С]

23:22 У Норвегії затримали колишнього керівника відділення «ПриватБанку» з Тернопільщини Буднінського, який втік з грошинами клієнтів

23:16 На Київщині чоловіка затримали за підозрою у жорстокому нападі на сестру із соєморою [С]

23:10 Дії доби безперервної роботи: ДСНС завершили аварійно-рятувальні роботи у Шевченківському районі Києва [С]

23:04 Ракетна атака на Одесу: троє людей постраждали внаслідок удару по інфраструктурі [С]

Теги новин

COVID-19 агресія Росії Атака Війна

Война ВСУ Вторгнення

Дональд Трамп Донбас ДПТ ЗЕЛЕНСЬКИЙ ЗСУ КИЇВ Київ коронавірус Корупція

Напад Росії на Україну

Нападення Росії на Україну окупанти окутані Порошенка Путін Росія

Росія СС США Україна Україна ЧП Звільнення коронавірус

Наші опитування

Чи вірите ви, що Дональд Трамп зможе зупинити війну між Росією та Україною?

- Так, повністю зможє
- Частково зможє, але не відразу
- Ні, не зможє
- Це залежить від дій інших сторін
- Важко відповісти

Голосувати

Показати результати опитування | Показати всі опитування на сайті

